

**ВІРТУАЛЬНА КНИЖКОВА ВИСТАВКА
ПРИСВЯЧЕНА 130 - РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОЛЕКСАНДРА
ПЕТРОВИЧА ДОВЖЕНКА**

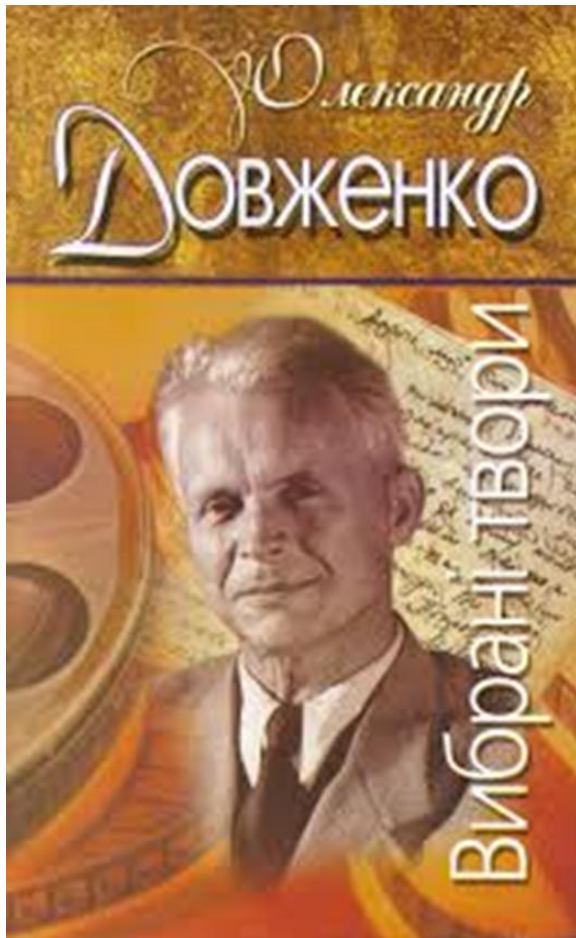
ІСТОРИК СВОЄЇ ЕПОХИ

Класик світового кінематографу, кінодраматург, кінорежисер, художник, письменник – до цих найпомітніших публічних іпостасей Олександра Петровича Довженка, нагородженого найвищими радянськими відзнаками, варто додати принаймні ще одну, і то найпершу – українець. Завжди пам’ятав, якого він племені-роду, і любив рідну землю, народ її так широ і неприховано, що це помічали і друзі і недруги. Ця постать відома українцям завдяки блискучим кінострічкам та захопливим творам, якими ми насолоджуємося й досі.

За своє творче життя О. Довженко поставив 14 ігрових і документальних фільмів, написав 15 літературних сценаріїв і кіноповістей, дві п’єси, автобіографічну повість, понад 20 оповідань і новел, ряд публіцистичних статей і теоретичних праць, присвячених питанням кіномистецтва. Його

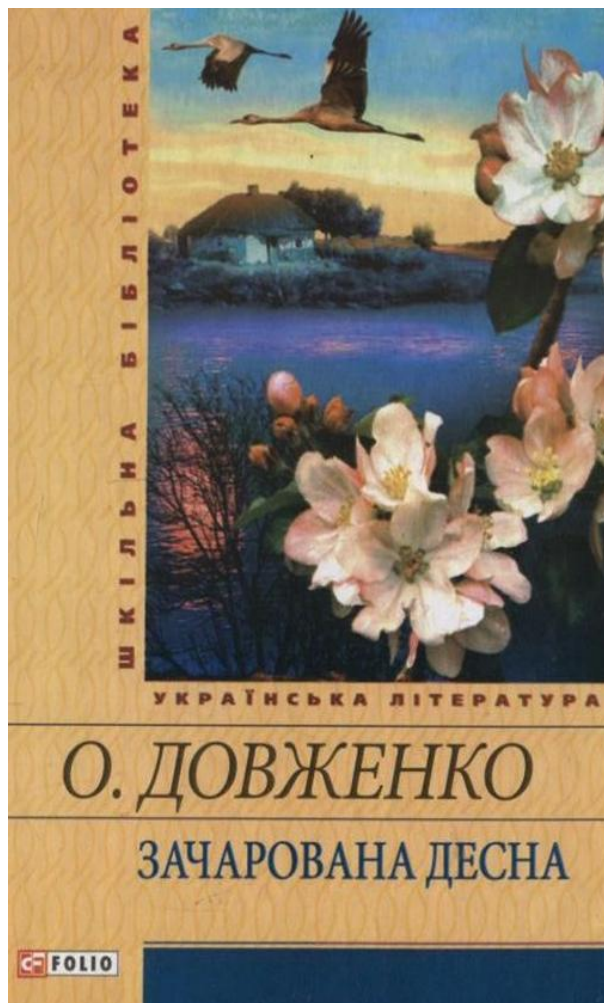
кінопоєми "Звенигора" (1928) та "Арсенал" (1929), кіноповість "Земля" (1930) були визнані світовою кінокритикою шедеврами світового кінематографа, а Довженко — першим поетом кіно. У 1932р. Довженко зняв перший звуковий фільм "Іван". Низку кіноповістей О. Довженка було екранізовано після його смерті: "Повість полум'яних літ" (1944, 1961), "Поєма про море" (1956, 1958), "Зачарована Десна" (1956, 1957).

Довженко, Олександр. Вибрані твори. – Київ: Сакцент Плюс, 2004. – 509 с.

До видання відомого українського письменника О. Довженка увійшли найбільш повна і літературно оброблена «Автобіографія», давно неопублікований «Щоденник», кіноповісті «Зачарована Десна», «Поєма про море», а також оповідання.

Книга призначена для широкого кола шанувальників письменника і кінорежисера.

Довженко, Олександр. Зачарована Десна. – Харків: Фоліо, 2012. – 603 с.

"Зачарована Десна" — автобіографічний твір, спогади письменника про дитинство, перші кроки пізнання життя, про "перші радощі, і вболівання, і чари перших захоплень дитячих...", про діда і прадіда Тараса, пра бабу, матір і батька, коваля діда Захарка, дядька Самійла — неперевершеного косаря. Спогади ці час од часу переростають у авторські роздуми — про "тяжкі кайдани неписьменності і несвободи", інші лиха й страждання трудових людей України і разом з тим — багатство їхніх душ, моральне здоров'я, внутрішню культуру думок і почуттів, їхній смак, їхню вроджену готовність до "найвищого і тонкого", про війнуч спалене фашистами село, про ставлення до минулого: відомий авторський монолог, який починається словами: "Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм. Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду..." і в якому висловлено знамениту формулу: "Сучасне завжди на дорозі з минулого в майбутнє".

Письменник прекрасно знав духовний світ селянина, народний побут, звичаї, його психологію. Можна сказати, що "Зачарована Десна" — своєрідна енциклопедія сільського життя України кінця XIX і початку XX століть.

За повістю "Зачарована Десна" 1964 року режисер Ю. Солнцева поставила однойменний фільм.

Довженко, Олександр Петрович. Україна в огні: кіноповість. – Київ: Україна, 2004. – 144 с.

Кіноповість Олександра Довженка, присвячена початку Другої світової війни на території України, долі сільської родини та простих селян. Довженко, як ніхто інший, сміливо й реалістично передав гіркоту поразок і відступу та героїзм українського народу в боротьбі з фашизмом, розвінчував сталінську концепцію класової боротьби, критикував методи виховання нашої молоді, незнання нею

рідної історії й відсутність національної гордості. Це становить головну тему повісті. Книга розрахована на широке коло читачів.

Довженко, Олександр Петрович. Незабутнє: (1941-1943): оповідання. - Київ: Дніпро, 1980. - 191 с.

До збірки увійшли відомі оповідання Олександра Петровича Довженка періоду війни 1941-1945 років. Яскраві, живі та самобутні оповідання сповнені патріотизму та любові до свого краю.

Подані у збірці оповідання оспівують мужність і героїзм радянських людей в боротьбі з фашизмом, виховують почуття патріотизму та любові до рідного краю, свого народу.

Зміст: Стій, смерть, зупинись!; Відступник; На колючому дроті; Незабутнє; Ніч перед боєм; Перемога; Мати; Тризна; Воля до життя.

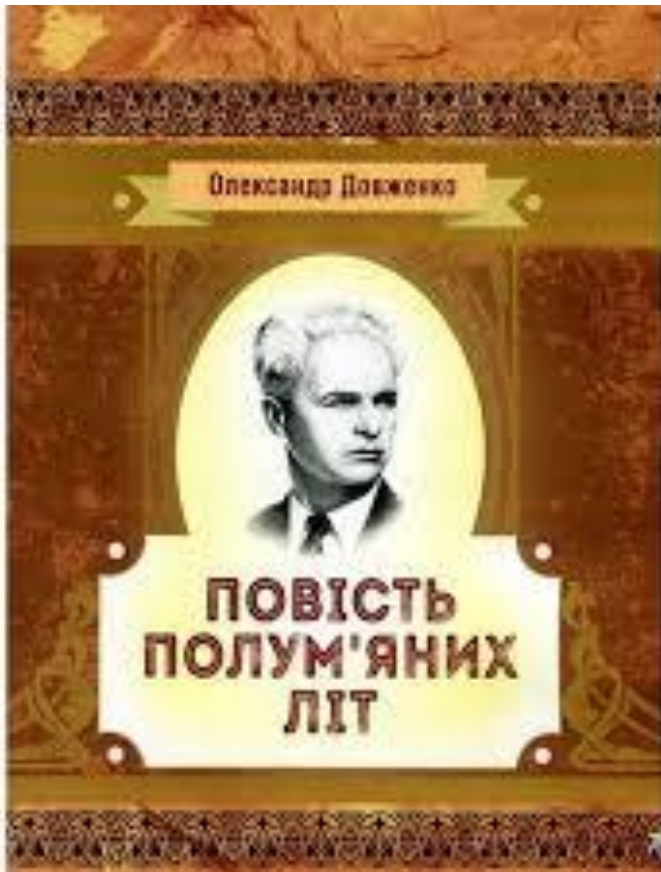

Довженко, Олександр. Земля. Щоденник. – Київ: Андронум, 2021. – 150 с.

Олександр Довженко - талановитий, харизматичний, натхненний, готовий у будь-яку мить до активної дії, до творчості... Добрий, легкий у спілкуванні, цікавий і приємний співбесідник, який лише своєю присутністю робив людей кращими, не допускав бруду в думках, у словах... Художник і письменник, захоплений красою й гармонією у житті, вражаючий широтою думки... Вимогливий і невтомний режисер із залізною силою волі, фільми якого стали новим словом у світовій кінематографії, а кінострічка «Земля» увійшла до десятки найкращих фільмів усіх часів і народів...

Поетична кінорозповідь про події, пов'язані з колективізацією в Україні наприкінці 20-х років, про створення перших колгоспних комун, про класову ворожнечу...

У 1930 році Національна рада кінокритиків США визнала "Землю" найкращим іноземним фільмом. А в 1958 році на Всесвітній виставці в Брюсселі група кіноекспертів включила роботу українського режисера до списку 12 найкращих фільмів усіх часів.

**Довженко, Олександр. Повість полум'яних літ. – Київ: Центр
учбової літератури, 2020. - 130 с.**

«Повість полум'яних літ» – книжка повістей, оповідань та публіцистичних творів видатного українського кінорежисера і письменника («Повість полум'яних літ», «Україна в огні», «Ніч перед боєм», «Перемога», «Мати». «Воля до життя», «Душа народу неподоланна!», «Я бачу перемогу», «Батьківщина наказує» та інші), в яких відтворена героїчна боротьба радянського народу проти німецько-фашистських загарбників.

Довженко, Олександр. Щоденник (1941—1956) - Київ : Знання, - 524 с.

“Щоденник” О. П. Довженка — один з найкращих творів мемуарної літератури, в якому правдиво зафіксовано пережите автором упродовж 1941—1956 років.

Саме сторінкам свого щоденника Олександр Довженко довіряв свої сокровенні творчі задуми, розробки сценаріїв «Україна в огні», «Мічурін», оповідання і незавершений роман «Золоті ворота». Але головне, лише читаючи його записи-роздуми, ми бачимо справжню душу митця.

...Звичайно, це лише невелика кількість тих роздумів Олександра Довженка, що він залишив у своєму “Щоденнику”. Він розкриває нам Довженка-людину, який тяжко страждав у цьому світі.

Це документ, у якому розкрито суть доби тоталітаризму, справжній звинувачувальний документ. Документ трагічний і вистражданий, відверто-щирий і безкомпромісний. Це крик душі митця, роздуми про майбутнє й глибока любов до України. Це пекучий клубок філософських роздумів, жорстоких розчарувань, болю, відчаю, протистояння і великої любові.

Щоденники Довженка повною мірою зберегли живу, не притрушену пилом часу та історичної брехні душу митця і людини. Довженкознавець Євген Сверстюк писав про митця: «Довженко мав дивовижний дар правдивості. Це кара Бога в епоху брехні». Цей дар правдивості вповні виявився у «Щоденнику». Слова Олександра Довженка тривожать душі сучасників, закликають ніколи не повторювати помилок історії.

Довженко, Олександр Петрович. Щоденникові записи. – Харків: Фоліо, 2015. – 717 с.

Записні книжки Олександра Довженка - це не щоденник у стандартному розумінні цього слова - це молитва-розпач, це надсадно-тяжкі роздуми Майстра над мистецтвом, роздуми Патріота над долею України, роздуми Громадянина над майбутнім свого народу. Автор фіксує основні події свого особистого і творчого життя, починаючи з періоду Другої світової війни і до завершення роботи над сценарієм «Поєми про море», - аж до 1956 року.

Тут знайшли відображення погляди митця на основні історичні події, свідком яких йому довелося стати: приєднання Західної України до СРСР, початок Другої світової, відступ армії і окупація України німецькими військами, звільнення нашої землі, післявоєнні роки, смерть Сталіна і подальші зміни в житті країни.

Видання призначено не тільки для мистецтвознавців, але і для всіх, хто цінує і цікавиться творчістю видатного українського кінорежисера і письменника Олександра Петровича Довженко.

Довженко, О.П. Україна в огні : кіноповість. – Київ : Україна, 2004. – 144 с .

“Україна в огні” — шедевр Олександра Довженка, Ця психологічна кіноповість пронизана глибоким драматизмом та присвячена подіям Другої світової війни. Автор змальовує страшні військові жахи, протиставляючи цій руйнації непохитну силу любові.

Довженко змальовує військову реальність в усій її гіркоті та суворості, зосереджуючись на психологічних аспектах військових дій. Він розкриває психологічну драму воїнів, які, не дивлячись на надзвичайні обставини, все ж мають свої переживання, внутрішню боротьбу та сумніви. Довженко з унікальною майстерністю зображує страх перед смертю, втратою друзів, німотою страченої надії, що доповнює картину воєнних страхіттів.

Його повість стала криком болю, першим гострим, вразливим сприйманням фашистської навали. Довженко не оминав гострих проблем, устами героїв запитував самого вождя, як же сталося, що не "б'ємо ворога на його території" і цілий народ український — віддано на заклання.

Видання призначене для широкого кола читачів.

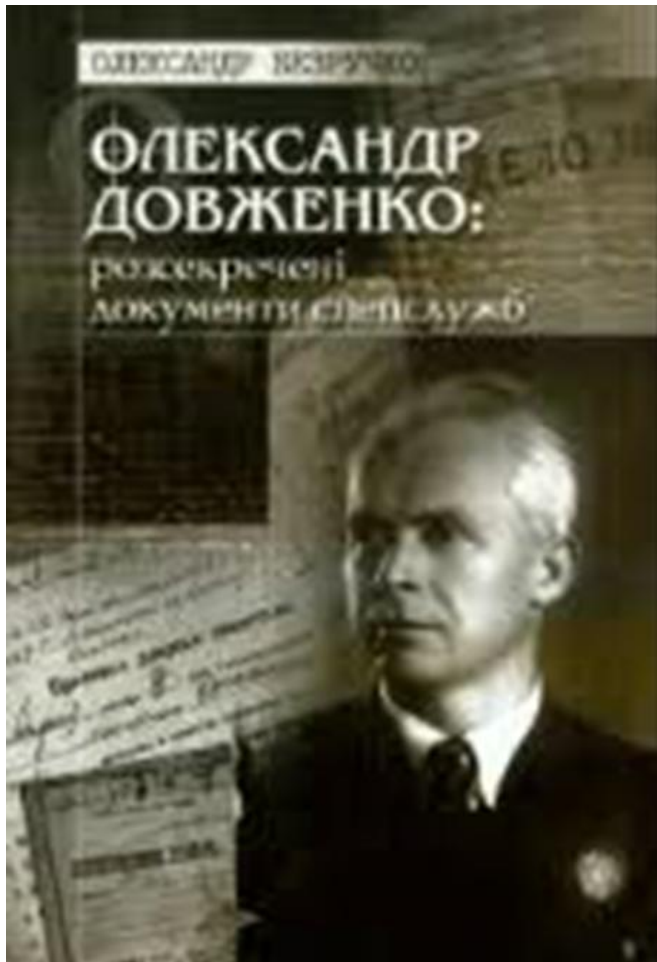
Література про життя і творчість Олександра Довженка

Безручко, О. В. Невідомий Довженко. – Київ : Фенікс, 2008. – 312 с.

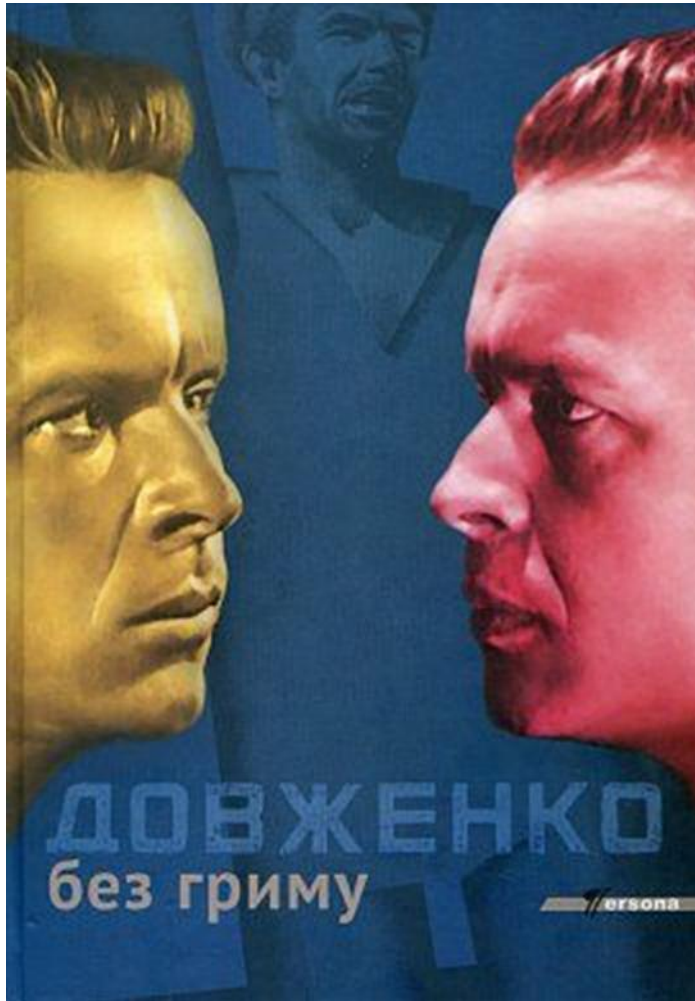
Автором опрацьована величезна кількість маловідомих документів, більшість з яких публікується вперше. В книзі розповідається про сторінки життя видатного українського кінорежисера Олександра Довженка та його учнів в Київському державному інституті кінематографії, представлені надзвичайно цікаві документи, присвячені його режисерській лабораторії на Київській кінофабриці.

Книга буде цікавою , як для спеціалістів кінознавців, так і для широкого кола читачів.

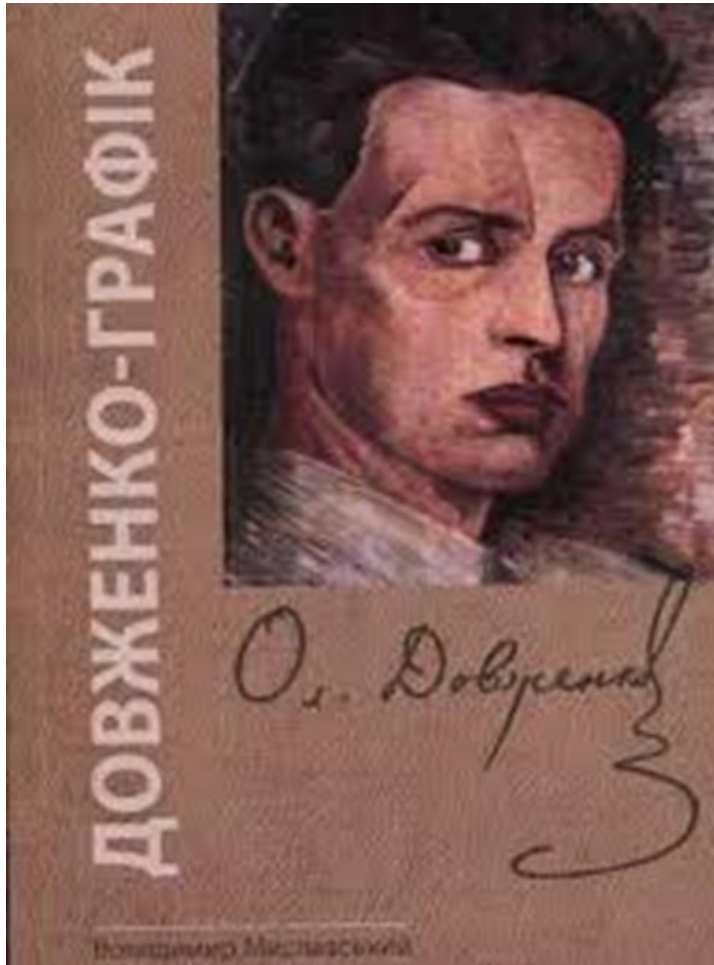
Безручко, Олександр. Олександр Довженко. – Київ: Сучасний письменник, 2008. – 232 с.

Історико - документальна книга кінорежисера та кінознавця Олександра Безручка розповідає про маловідомі факти з життя українського кінорежисера О. П. Довженка на основі аналізу розсекречених архівних документів часів громадянської війни, репресій тридцятих років, Голодомору та сталінської опали часів Другої світової війни. Чільне місце у дослідженні займають документи справи - формуляра «Запорожець» на О. Довженка Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

Довженко без гриму / упорядники: С. Тримбач , В. Агєєва . – Київ: Комора, 2014. - 472 с.

Архівні знахідки, документи, листи, спогади, зібрані у цій книжці, дають змогу побачити біографію і творчість Олександра Довженка у новому світлі. Петлюрівець чи сталініст, революційний романтик чи раціональний прагматик, радянський шпигун у Німеччині чи український дипломат, що відстоює інтереси України? На всі ці питання непросто знайти однозначні відповіді. У Довженковому листуванні з Варварою Криловою, Оленою Черновою, Юлією Солнцевою, Валентиною Ткаченко розгортаються складні колізії інтимних стосунків, історії кохання і зречення, зради і вірності. Досі не публіковані мемуари сучасників дозволяють зазирнути у творчу лабораторію митця, зрозуміти витoki його режисерських задумів, автобіографічне підґрунття сюжетів «Арсеналу», «Землі», воєнної прози, простежити особливості побутування в українській культурі авторського міфу Олександра Довженка.

**Довженко-графік /упорядник В. Н. Миславський. – Харків :
Точка, 2021. - 315 с.**

Оснoву цього видання склали маловідомі графічні роботи Олександра Довженка, надруковані у газетах і журналах протягом 1923–1926 років (310 примірників), коли він працював у Харкові художником-ілюстратором. Роки, проведені Довженком у Харкові, — ціла епоха. Це був, поза сумнівом, один із найкращих періодів його життя. У цьому місті розкрився його талант художника. Саме в Харкові Довженко морально й, до певної міри, творчо підготувався до власної великої місії — роботи в кінематографі.

У цьому виданні зібрані усі наявні роботи Довженка-художника (плакати, карикатури, шаржі, портрети), опубліковані у тогочасній пресі. Деякі малюнки публікуються вперше. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться історією українського кіно і української культури.

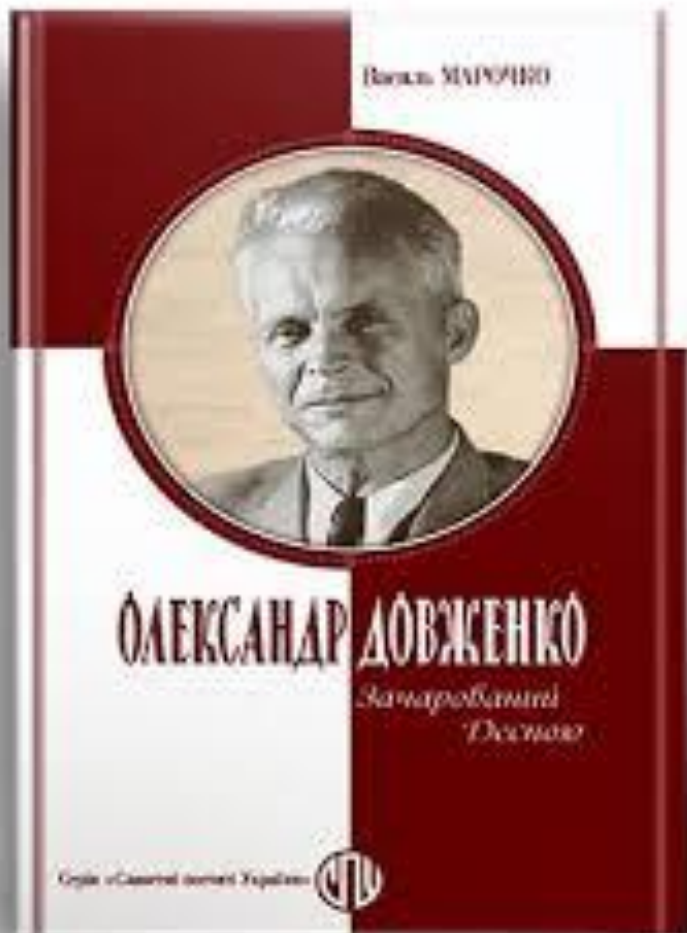

Кошелівець, Іван, Сверстюк, Євген. Олександр Довженко вчора і сьогодні. Образ дисидента – Луцьк: Терен, 2007. – 240 с.

Автори монографії «Олександр Довженко» Іван Кошелівець та лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, письменник і вільнодумець Євген Сверстюк, у книзі публікують свої дослідження життєвого та творчого шляхів О. Довженка.

Книга містить фрагменти щоденникових записів Олександра Довженка, та деякі документи, що допоможуть читачам збагнути феномен долі і творчості видатного українського письменника й кінорежисера.

Розрахована монографія на науковців та студіюючу молодь.

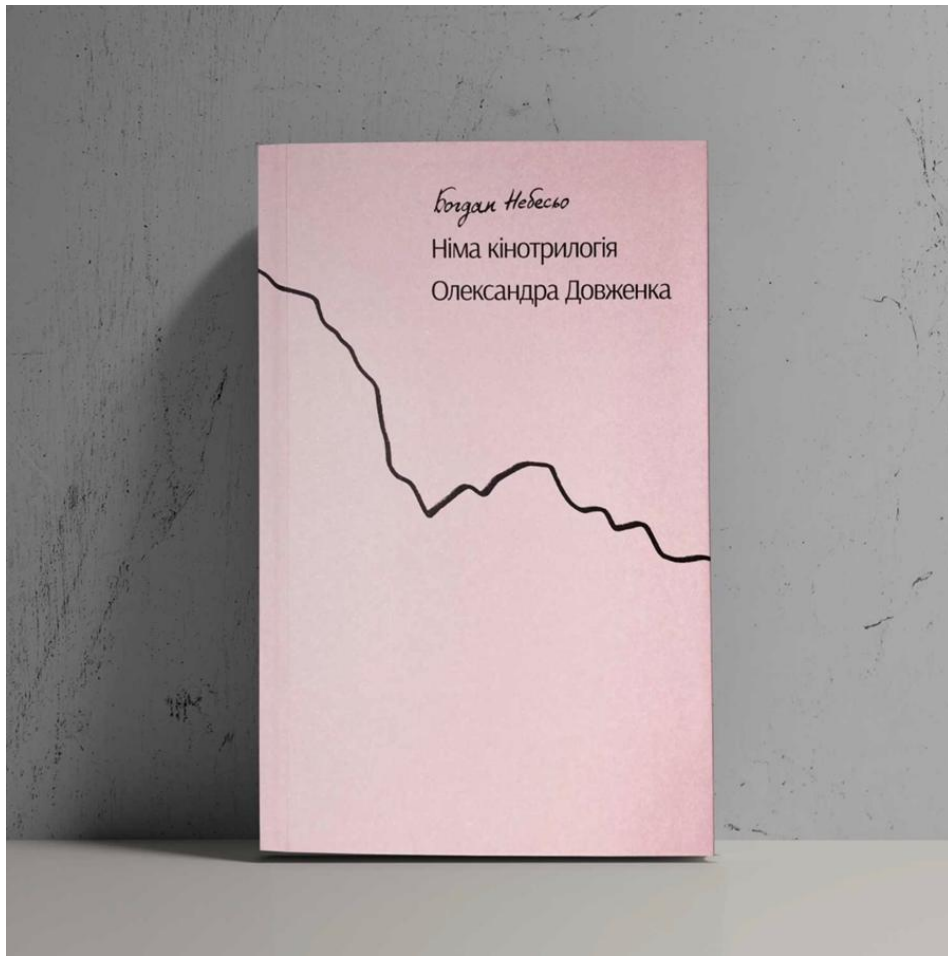

Марочко В. І. Олександр Довженко. Зачарований Десною . – Київ : Парламентське видавництво, 2019. – 576 с.

Книга Василя Марочка присвячена визначній постаті ХХ століття, всесвітньовідомому кінорежисеру Олександрові Довженку.

У книзі автор намагається простежити життя і творчість О. Довженка в контексті його взаємин з владою, політичні форми якої змінювалися, виставляючи нові вимоги до суспільства і творчої інтелігенції. З'ясовує мотиваційну складову потрапляння художника у залежність до влади, простежує дивний механізм його соціальної та ментальної адаптації, збереження національної ідентичності українського режисера в умовах системної русифікації, його готовність до жертви задля обстоювання української національної самобутності

Для всіх, хто цікавиться історією України, українського кіно.

Небесо, Богдан. Німа кінотрилогія Олександра Довженка. – Київ: Національний центр Олександра Довженка, 2017. - 200 с.

У незалежній Україні майже всі знають про Довженка, але знов-таки переважно його стереотипний образ. Існує чимало робіт, написаних протягом останніх 10 років, що продовжують зображати Довженка поза соціокультурним контекстом 1920-х років, або ж замало уваги приділяють цьому зв'язку.

Одним із винятків є «Німа кінотрилогія Олександра Довженка» Богдана Небеско — найбільш ґрунтовна праця, у якій переосмислюється образ Довженка. У короткому біографічному нарисі в першому розділі Небеско показує ті аспекти життя Довженка, які замовчувала радянська влада, і які нечасто потрапляли в поле зору західних дослідників. Зокрема, він розвінчує міф про бідну сім'ю Довженка і наводить факти, що свідчать про ймовірну прихильність режисера до Директорії під час Української революції.

Небесьо фіксує вже згадані стереотипи в образі Довженка. Задля їх розвінчання він послідовно наголошує, що Довженка як демонструє зануреність кіномови Довженка у контексті тогочасного європейського кінематографу.

Хоча праця Богдана Небесьо свідчить про те, що переосмислення образу Довженка в українській кінокритиці поступово відбувається, однак зв'язок режисера з соціокультурним контекстом 1920-х років все ж залишається проблемним полем. Так, наприклад, зважаючи на сьогоднішній образ Довженка, як це не парадоксально, можна сказати, що він аж занадто відомий: його фігура «загороджує» собою весь український кінематограф початку ХХ століття. Як стверджує Олександр Телюк, українське кінознавство та культурна політика місцями зайшли занадто далеко в популяризації Довженка. Адже щороку створюються тексти, що повторюють приблизно ті самі тези про його фільми, а творчість інших режисерів ВУФКУ залишається малодослідженою.

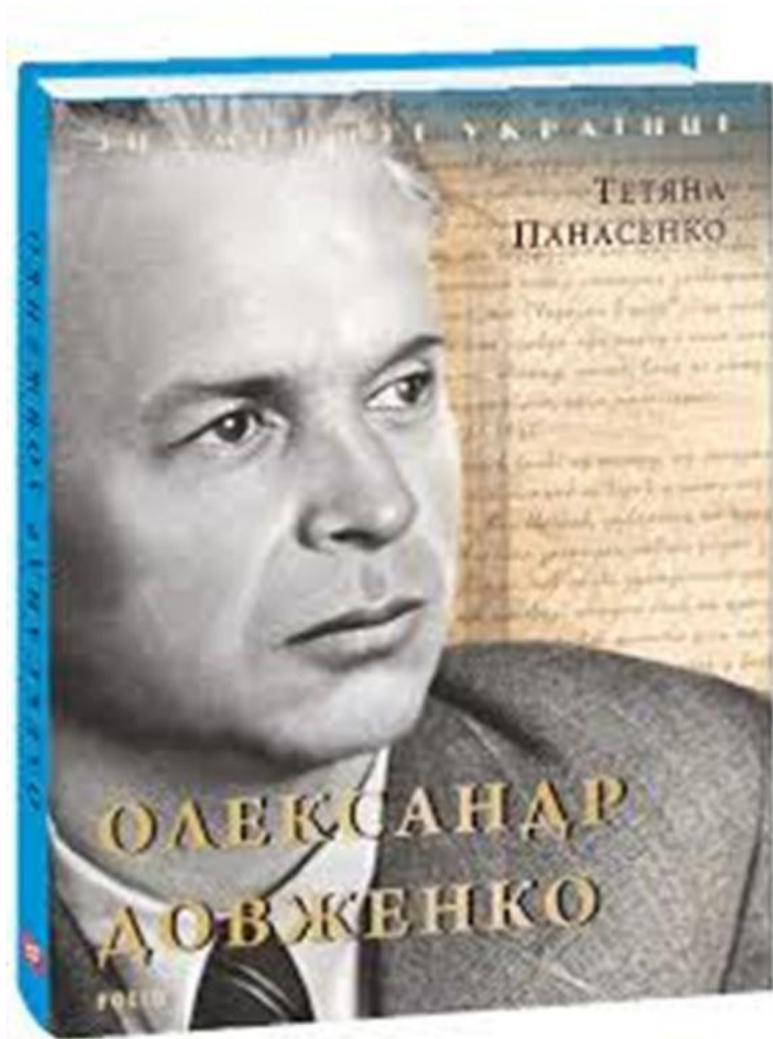

Довженко, Олександр: маловідомі сторінки /упорядник В. Н. Миславський. – Харків : Дім Реклами, 2015. – 258 с.

Збірник складає маловідомі публікації в періодиці 1924–1930 рр. про фільми Довженка. Ці тексти яскраво відбивають характер тієї складної доби і роль кіномистецтва Олександра Довженка у її творенні.

Подано коментарі до деяких подій та фактів, а також короткі біографічні дані авторів публікацій. Матеріали викладено мовою оригіналу, збережено тогочасні правописні норми.

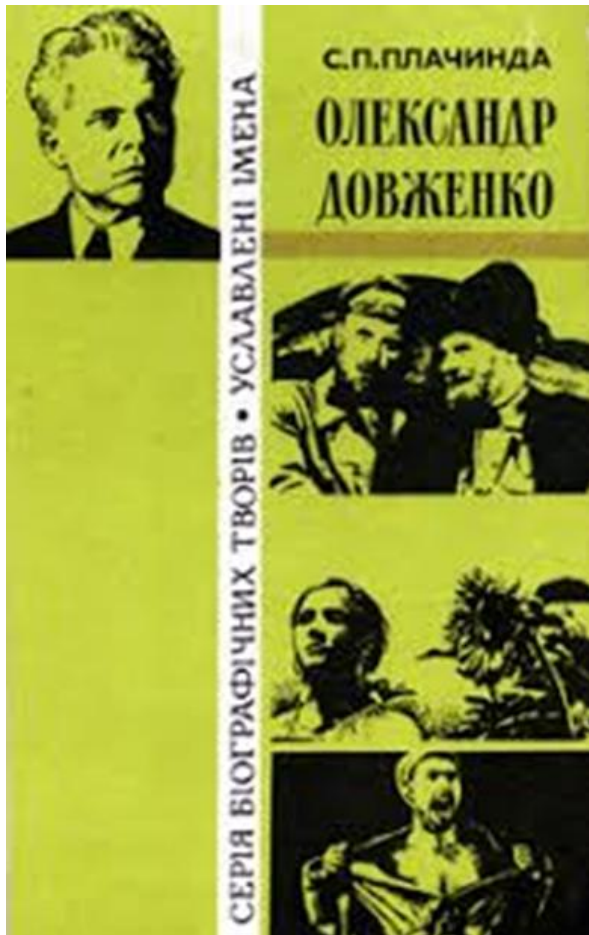
Видання розраховано на широке коло читачів, адже публікації проливають світло на природу художньої творчості й на те, в який час і за яких умов довелося творити такому геніальному митцю, як Довженко.

Панасенко, Тетяна. Олександр Довженко. – Харків: Фоліо, 2018. – 128 с.

Олександр Довженко... Талановитий, харизматичний, натхненний, готовий у будь-яку мить до активної дії, до творчості... Добрий, легкий у спілкуванні, цікавий і приємний співбесідник, який лише своєю присутністю робив людей кращими, не допускав бруду в думках, у словах... Художник і письменник, захоплений красою й гармонією у житті, вражаючий широтою думки... Вимогливий і невтомний режисер із залізною силою волі, фільми якого стали новим словом у світовій кінематографії, а кінострічка «Земля» увійшла до десятки найкращих фільмів усіх часів.

Книга розповідає про його родину, дитячі та юнацькі роки. Розкриває грані таланту О. Довженка як вимогливого режисера. Видання розраховане на студентів, науковців та всіх зацікавлених.

Плачинда, С. П. Олександр Довженко: біографічний роман. - Київ : Молодь, 1980. - 344 с.

В книзі розглядаються всі твори Олександра Довженка — кіноповісті, оповідання, п'єси, новознайдені новели, публіцистичні статті, лекції, а також незавершені твори.

Автор широко використовує матеріали Довженкового архіву. В зв'язку з цим аналізуються кіноповість «Україна в огні», незавершена епопея «Золоті ворота», досі не відома кінокомедія «Цар», сатирична повість «Загибель богів», кіносценарій «Іван», що вважався загубленим.

Дослідник посилається, крім інших джерел, на щоденник О. Довженка, його неопубліковані записні книжки, на розповіді й спогади рідних та друзів письменника.

Перше десятиліття кінематографічної творчості Олександра Довженка / упорядник і автор коментарів В. Миславський. Харків : «Дім Реклами», 2019. — 528 с.

У першому розділі книги зібрані «Штрихи до образу митця» – автобіографічні матеріали, а також окремі статті українських та російських кіножурналів, з яких Довженко постає як «поет соціальних катастроф, який дивиться на світ і відчуває його кадрами».

Другий розділ «Довженко – перший поет кіно» включає статті та рецензії на його фільми «Сумка дипкур'єра» (1927), «Звенигора» (1928), «Арсенал» (1929), «Земля» (1930), «Іван» (1932), які стали безсмертними шедеврами. А новаторські методи зйомки і монтажу справили величезний вплив на весь світовий кінематограф.

Чарлі Чаплін навіть висловив думку, що «слов'янство дало світу кінематографа лише одного творця – мислителя і поета Олександра Довженка». Його фільм «Земля» входить до десяти найкращих кінострічок всесвітньої історії кінематографу.

У третьому розділі «Дати і факти» в хронологічній послідовності подано найважливіші події, що пов'язані з творчістю Довженка з 1924 по 1934 роки.

У цій книзі Довженко представлений нам і з невідомого боку, як художник: тут зібрані політичні карикатури, створені Олександром Довженком.

Росляк, Р. В. Олександр Довженко. Документи і матеріали спецслужб. Том 1.- 2021. –

Росляк, Р.В. Олександр Довженко. Документи і матеріали спецслужб. Том 2 1941 -1989 рр.- Ліра, 2021. -623 с.

Оснoву збірника склали документи Галузевогo державного архіву Служби безпеки України. Крім того, використано матеріали з фондів Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву Одеської області, Галузевогo державного архіву Служби зовнішньої розвідки України, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, а також російських архівів. Це донесення і зведення агентів, записи телефонних розмов, перлюстрована кореспонденція, заяви різних осіб стосовно «антирадянської» діяльності кінорежисера; доповідні, службові записки, довідки, спецповідомлення, висновки, інформації, плани агентурно-оперативної розробки та ін. У комплексі ці документи дають доволі об'ємне уявлення про життєвий і творчий шлях О.П.Довженка. Видання розраховане на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, усіх, хто цікавиться творчістю українського кіномитця.

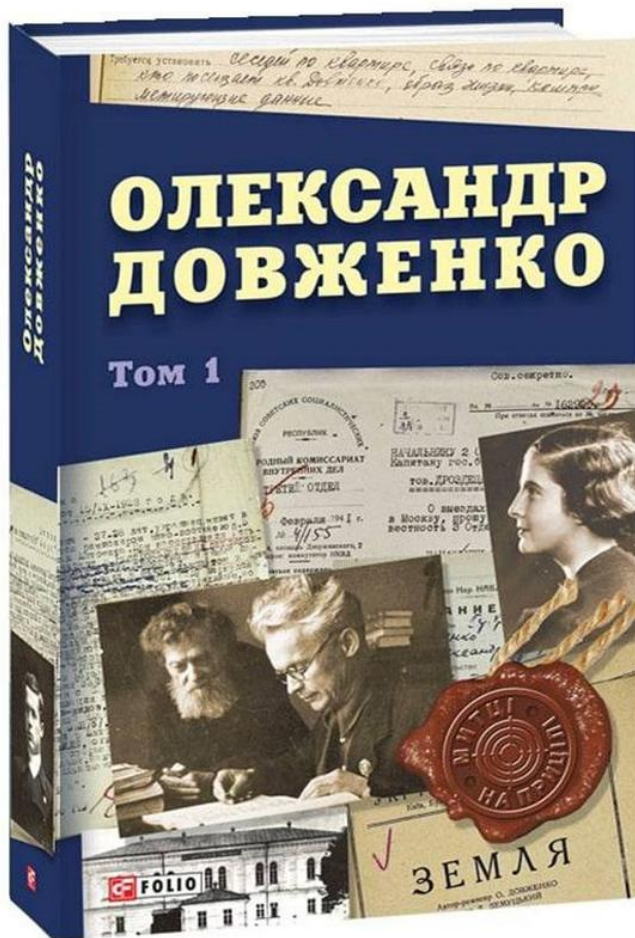
Тарнашинська, Людмила. «Україна в огні». Війна 2022 крізь призму Довженка: 100 днів протиСТОяння. - Київ : Смолоскип, 2023. - 168 с.

Пропонована увазі читача книжка відомої літературознавиці – це переосмислення реалій кіноповісті Олександра Довженка «Україна в огні» й щоденника і жорстких подій лютого-травня 2022 року – з позиції людини, яка прийняла цей віроломний виклик, не покидаючи Києва у найважчий для нього період звитяжної боротьби наших ЗСУ. Такий несподіваний для літературознавця жанровий формат – своєрідна кардіограма перших 100 днів війни крізь призму задокументованих подій минулого – дає можливість не тільки повернутися спогадами у той непростий період, коли реальний час стиснувся в напруженому очікуванні, тривозі й вірі в нашу близьку перемогу, а й відчутти реальний перегук двох воєн – Другої світової і повномасштабної російсько-української війни 2022-2023 років.

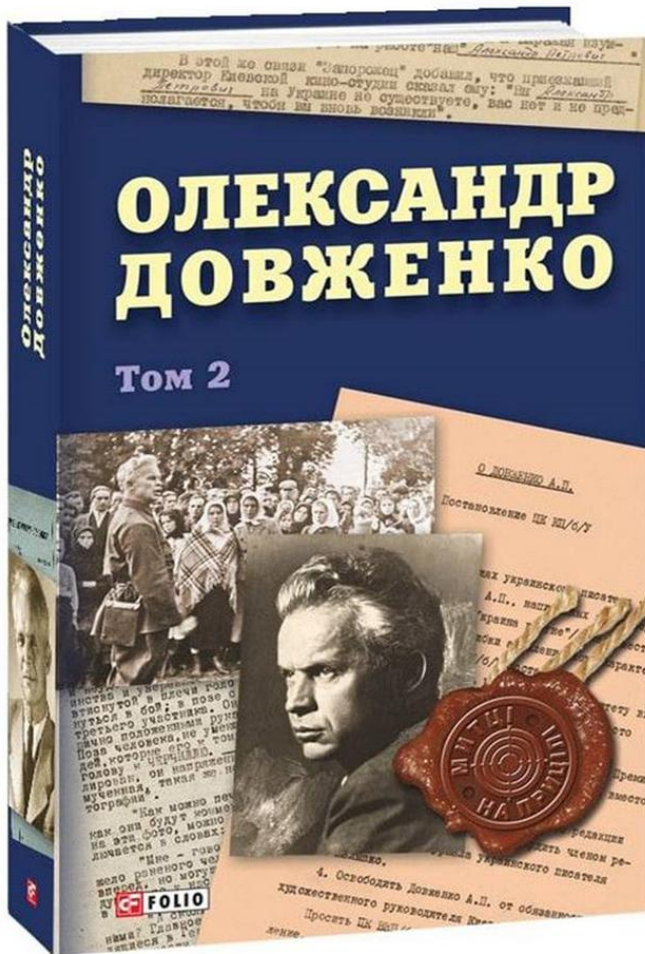
Тур-Коновалов, К. Замрій, Д. Режисер. Олександр Довженко.- Київ: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2014. - 336 с.

Цю книгу важко назвати біографічною. Вона для цього якась занадто по-одеськи колоритна. Її складно вважати коротким екскурсом в історію становлення російського та українського кіно. Для цього вона надто інтимна. Ця книга якась особлива у всьому. Тут ніби замало самого Довженка, та багато ось того світу, антуражу, обставин, подій, які його оточують. Таке враження, ніби тут геніальний режисер грає не головну роль, а так, масовку. У мене двояке враження від книги. Перше - це легке, захопливе і цікаве читання, сповнене невеликих історичних вставок, одеського гумору та колориту, натяку на романтичну історію і трохи детективної історії - усе те, що, на думку багатьох, і є запорукою чудової "фільми". А друге-ніби за ось цією легкістю від нас прагнули приховати щось надзвичайно важливе. Прагнули і приховали. Немає того Довженка, який знімав "Землю", страждав над "Україна в огні"... Він легким натяком присутній лише в епілозі. Після такої книги треба ще книгу продовження.

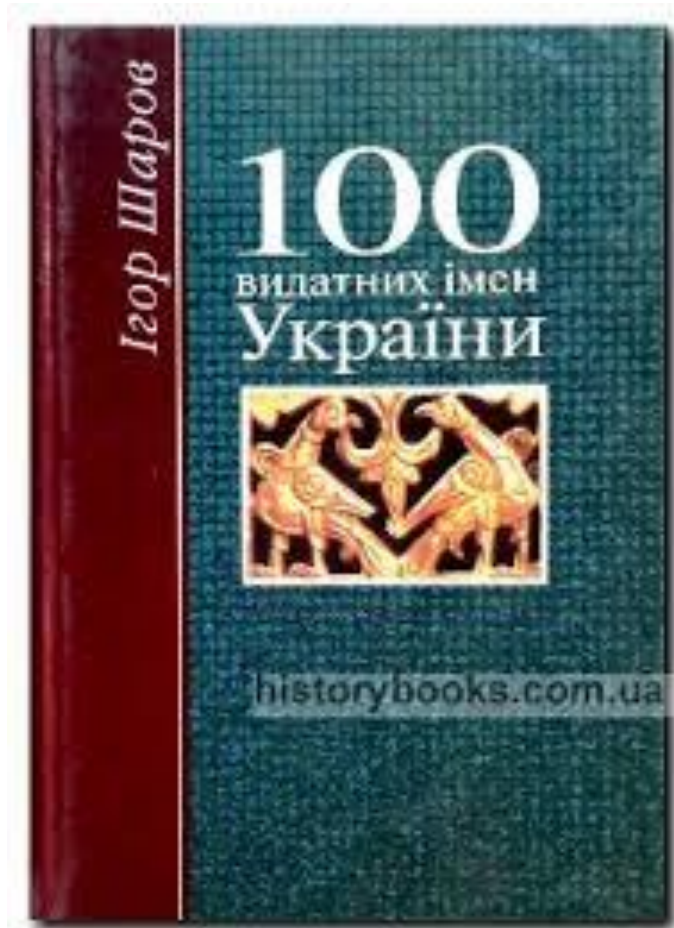
Шаповал, Юрій. Олександр Довженко. Т. 1. – Харків : Фоліо, 2022. - 510 с.

Ця книжка містить розповідь про незнаного Олександра Довженка (1894–1956). Учасник боротьби за незалежну Україну, згодом член партії «боротьбистів», а потім дипломат, художник, письменник і кінорежисер зі світовим ім'ям, він опинився під щільним багаторічним наглядом комуністичних спецслужб. Вони фіксували кожен його крок, його настрої, плани, його діяльність, а в його найближчому колі було чимало інформаторів.

Юрій Шаповал. Олександр Довженко. Т. 2. – Харків : Фоліо, 2022. - 671 с.

Автор - упорядник використовував унікальні документи й матеріали зі справи-формуляра, а також деякі інші архівні джерела. Їх аналіз дає змогу побачити й почути зовсім іншого Олександра Довженка. Змушений створювати комуністичний кіноканон, він водночас був нонконформістом, давав реалістичні й безжальні оцінки панівного ладу. Видання розраховане на широке коло читачів.

Довженко Олександр Петрович // Шаров, І. 100 видатних імен України. – Київ : Вид. Дім Альтернативи , 1999. – С. 127 -130.